

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Yleisesti yhteiskunnassa on tarvetta työvoiman saatavuudelle ja liikkuvuudelle, ja uudistus omalta osaltaan helpottaa tätä. Kansainvälinen opiskelijavaihto ja työperäinen maahanmuutto helpottuvat muutoksen myötä.

Toisaalta muutokseen varautuminen on tällä hetkellä hankalaa, koska ei tiedetä milloin muutosten pitäisi olla toteutettuna järjestelmiin. Siirtymäajan pituudella on suuri merkitys hankkeen onnistumiselle ja muutosten läpiviennille. Siirtymäajan tulee olla riittävän pitkä, jotta eri organisaatiot pääsevät mukaan ja tapahtuva muutos on kokonaisvaltainen. Järjestelmäekosysteemit ovat niin monimutkaisia ja laajoja, että muutosten huolellinen suunnittelu, toteutus ja testaus tulee viemään aikaa. Samanaikaisesti käynnissä on muita vaikuttavuudeltaan laajoja ja tosiaikaisia tapahtumia, muun muassa SOTE-muutokset on aikataulutettu vuoden 2023 alkuun samoin kuin finanssipuolella on paljon regulaatiosta aiheutuvia samanaikaisia muutostarpeita.

Tarvitaan lisätietoa siitä, mihin etärekisteröinnillä myönnettävä henkilötunnus riittää ja mihin palveluihin se oikeuttaa.

Asiakaskunnan kanssa käydyissä keskusteluissa on noussut esiin tarve sille, että kaikkien organisaatioiden avoimessa käytössä on testiympäristö järjestelmämuutosten testaamiseen.

On tarpeen, että uudistuksen vaatimia muutoksia pilotoidaan julkisella sektorilla, jotta saadaan kokonaiskuva siitä, miten laajasti uudistus vaikuttaa järjestelmämuutoksiin ja millaisia uusia vaatimuksia järjestelmiin muutoksen myötä kohdistuu. Lisäksi on tärkeää, että nämä kokemukset ja havainnot jaetaan eri toimijoiden saataville.

Muutokseen siirtyminen ja määritellyn siirtymäajan noudattaminen olisi myös hyvä asettaa organisaatioita sitovaksi, jotta muutos saataisiin aidosti voimaan laajalla tasolla.

Kokonaisuutena integraatiot huomioiden muutoksen hallitusta läpiviennistä ja koordinoinnista tulee mittava työkokonaisuus. Tämä tulee huomioida muutoksen siirtymäajan suhteen eli lain voimaantulosta on tarjottava riittävästi aikaa muutoksen läpivientiin.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Menettely olisi eduksi juuri liikkuvuuden kannalta. Herää kuitenkin kysymys, miten työvoiman, opiskelun ja vastaavien statusten osalta toimittaisiin globaalisti. Nykyhetkessä operoidaan passin numerolla, entä jatkossa? Millä tavalla erilaiset kehitetyt tavat saadaan toimimaan järkevällä tavalla globaalisti yhteen?

Etärekisteröintiin liittyvät riskit täytyy tunnistaa ja hallita, jotta yhteiskuntaa ja sen toimintaa laajemmin koskevat uhkakuvat eivät pääse toteutumaan. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että pitää varmistua miten rajoitetaan ennako- tai etärekisteröitymistä ja millaiset esiehdot/tunnistautuminen edellytetään että voi hakea suomalaista henkilötunnistetta, ja että etärekisteröimisen mahdollistavaa teknistä rajapintaa suojataan riittävällä tavalla teknisen tietoturvan näkökulmasta.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

-

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

Käsitelty edellisissä kohdissa.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta pidetään hyvänä asiana.

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Yksilöintitunnuksen käytöstä saatavat hyödyt ovat tällä hetkellä epäselvät ja sitä kautta muutokseen varautuminen on hankalaa.

Myös yksilöintitunnuksen käyttöönotossa siirtymäajan pituudella on suuri merkitys käyttöönoton onnistumiselle ja muutosten läpiviennille.

Mietintää aiheuttaa se, miten yksilöintitunnuksen käyttö henkilökohtaisessa käytössä voidaan välttää, jotta samoja ongelmia ja väärinkäytöksiä ei esiintyisi kuin nykyisen henkilötunnuksen käytössä. Tunnuksen käyttötapa pitää suunnitella tarkasti, jotta se jää vain tietojärjestelmien sisäiseen käyttöön. Kuitenkin koska väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntäviä järjestelmiä on paljon, on riskinä, että yksilöintitunnus vuotaa jossakin vaiheessa ulkopuolisten tietoon. Siksi on tärkeää miettiä ja suunnitella etukäteen, mitä saadulla tiedolla voi tehdä eli onko vaarana, että järjestelmästä vuotanutta yksilöintitunnusta hyväksikäytetään.

Tunnusten kehittämisessä tulisi varmistaa, ettei valita sellaista formaattia, joka voi aiheuttaa teknisiä ongelmia tulevaisuudessa, esim. satunnaisgeneroitujen tunnusteiden törmäysriski toisiinsa sekä, jolla on törmäysriski muunlaisten tunnusten kanssa tulevaisuudessa.

Yksilöintitunnuksen muotoon liittyvänä kysymyksenä nousee esille, tullaanko käyttämään globaalisti käytössä olevia yksilöintitunnuksia/menettelyjä, joihin on olemassa valmiita formaatteja vai lähdetäänkö kehittämään Suomessa omia.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetusalustusta koskevat huomiot

-

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisällyttävistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuosituksien oikeat suuntaiset? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

Kansalaisviestinnän tulisi olla mahdollisimman selkeää, havainnollistavaa ja helposti ymmärrettävää. Viestintä on hyvä käynnistää mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, viimeistään lain tullessa voimaan.

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasioinnissa?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

-

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

-

Luoto Esa
CGI Suomi Oy

Alila Anni
CGI Suomi Oy